

Co dělat, když vás požahá medúza?

Koho alespoň jednou nežahla v moři medúza! Většinou je setkání s ní jen nepříjemné, ale jsou i druhy, které způsobí vážnější poranění. Poradíme, jak co nejlépe poranění ošetřit.

V exotičtějším zemích můžete narazit i na nejjedovatější druhy medúz a následky takového setkání pak mohou být fatální nebo dlouhotrvající. Ale i ve Středozemním moři se vyskytují velmi nebezpečné druhy. Zde je několik tipů, jak zvládnout i vážnější požahání a zmírnit následné komplikace.

Zranění způsobují chapadla medúz, na kterých jsou stovky drobných ostnů s žahavými buňkami, které okamžitě vypouští jed. Některé druhy mají tyto žahavé buňky i po obvodu svého "klobouku" (zvonu). Požahání může způsobit i mrtvá medúza vyvržená na břeh nebo utržená volně plovoucí chapadla.

Při kontaktu s jedem se obvykle dostaví svědění, intenzivní pálení, brnění, někdy ostrá bolest. Kůže je poraněná, naskáču na ní puchýřky, častá je i vyrážka nebo otok. Může se přidat i nevolnost, zvracení a únava či malátnost.

Zrádné je, že jed některých druhů začne působit později, a tak si postižený myslí, že se jen někde odřel při šnorchlování. Každé nejasné poranění z moře proto dobře prohlédněte.

V případě setkání s nejjedovatějšími druhy se může dostavit i velmi vážná reakce až paralýza centrálního nervového systému – velmi silná bolest, dýchací problémy, problémy s polykáním, včetně možnosti zástavy dechu a bezvědomí.

První pomoc při požahání medúzou, která opravdu funguje

U požahání je důležitá rychlá reakce. Nutné je co nejdříve zabránit dalšímu šíření toxinu, který ulpěl na těle, a minimalizovat poškození tkáně.

- Můžeme se pokusit ho mechanicky setřít nožem nebo například kreditní kartou. V nouzi můžeme třít postižené místo i pískem. Části chapadel můžeme také zkusit odstranit pinzetou.
- Postižené místo pak opláchneme horkou vodou, tak horkou, jak postižený snese (pozor na opaření), velmi funkčné je také zahřátí fénem. Podobné účinky má i kyselý oplach, ideální je použít ocet, ale i šťávu z citronu. Částečně pomůže i polítí slanou vodou nebo alkoholovým roztokem /např. slivovice).

Proč kyselá nebo horká? Toxin je totiž bílkovina a je třeba ji narušit, denaturovat, aby přestala plnit svou funkci, tedy přestala dále intoxikovat postižené místo. Podat můžeme také analgetika proti bolesti, antihistaminika, popř. lokálně ošetřit mastí typu Fenistol a dezinfekcí.

Záleží i na rozsahu požahání, tedy na tom, kolik jedu se dostane do těla a zda se dostane až do lymfatického systému. Při masivnějším požahání či podezření na srdeční či jiné problémy je proto nutná lékařská pomoc a dohled. Lékaře vyhledejte i tehdy, pokud se bolest stupňuje a nastoupí i další doprovodné příznaky, hlavně zduření uzlin. Obezřetní by měli být hlavně alergici a oslabení jedinci.

Na co si dát při ošetření pozor?

Neoplachujte nikdy poraněné místo sladkou vodou. Pokud ji použijete, může dojít k dalšímu uvolnění toxinu.

Dejte také pozor na tekutinu v puchýřích. I když si budete myslet, že se poranění hojí a jste z nejhoršího venku, může se stát, že puchýř praskne a znovu vás "poleptá". Takové poranění můžete vidět na následujících následujících fotografiích.

Požahání medúzou (zleva) 1. čerstvé poranění, 2. druhotné poleptání tekutinou z puchýře a 3. stav po týdnu

V případě vážné a prudké reakce s možností zástavy dechu je samozřejmě nutné zahájit kardiopulmonální resuscitaci a dopravit zraněného co nejdříve k lékařům.

Jaké druhy medúz nejčastěji potkáte a jakým se vyhnout?

Křehké medúzy už obývají světová moře přes 650 milionů let. Do kmene žahavců spolu s medúzami patří i podobní polypovci. Většina druhů žije v teplých mořích, v Evropě se smrtelně nebezpečné druhy trvale nevyskytují. Některé se ale vlivem klimatických změn stále častěji objevují i ve vodách Středozemního moře a na Baltu. Podívejme se spolu na neznámější druhy.

1. Neškodné druhy, které potkáte nejen na Jadranu

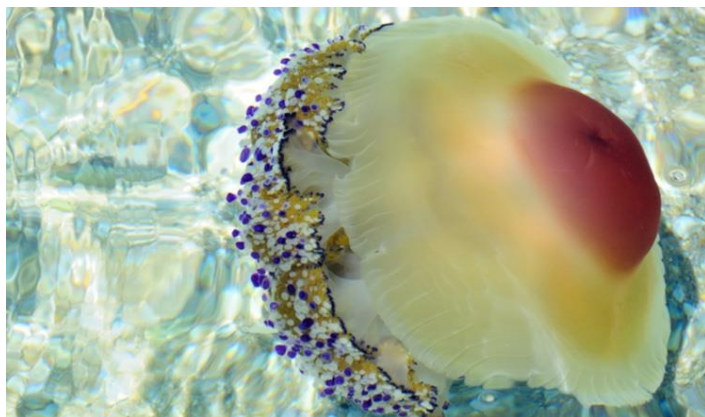
- **Talířovka ušatá (*aurelia aurita*)**

Říká se jí také měsíční medúza (Moon Jellyfish). Jed této medúzy ale není nebezpečný a v podstatě nežahá. Tuto růžovou krasavici s výrazným "čtyřlístkem" na klobouku potkáte v evropských mořích, ale třeba i v Egyptě. Má raději méně slaná moře.

*Talířovka ušatá (*aurelia aurita*)*

- **Kořenoústka hrbolatá (*Cotylorhiza tuberculata*)**

Častá medúza, která má přezdívku medúza volské oko (fried egg jellyfish) není nebezpečná a nijak nám neublíží.

*Kořenoústka hrbolatá (*Cotylorhiza tuberculata*)*

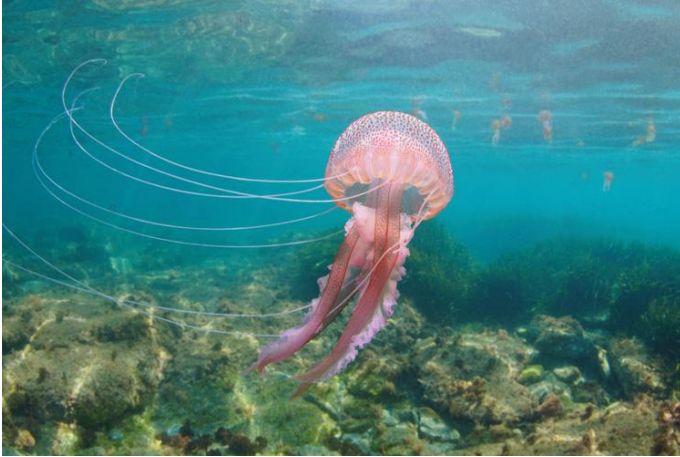
- **Kořenoústka plicnatá (*Rhizostoma pulmo*)**

Velká medúza se zajímavě zkadeřenými rameny obývá teplá moře a také Středozemní moře. Také není nebezpečná a její žahnutí je velmi slabé
*Kořenoústka plicnatá (*Rhizostoma pulmo*)*

2. Nebezpečné druhy medúz

- **Talířovka svítivá (*Pelagia noctiluca*)**

Modrofialový zvon s růžovými tóny má průměr zhruba 10 cm. Vyrůstají z něj čtyři dlouhá zřasená chapadla, na obvodu pak ještě osm vláknitých, přes metr dlouhých chapadel. Dotek chapadla způsobuje okamžitou ostrou bolest a na zasažených místech vzniknou puchýřky, které se hojí jen zvolna. Masivnější zasažení se projeví nevolností i zvracením, slabostí, bolestí hlavy a výjimečně dokonce i ztrátou vědomí.

*Talířovka svítivá (*Pelagia noctiluca*)*

3. Velmi nebezpečné druhy

- **Měchýřovka portugalská (*Physalia physalis*)**

Přezdívá se jí také „Portugalská galéra“ nebo „Modrý portugalský válečník“. Má překrásný třpytivý měchýř a žahavá ramena v barvě akvamarínu. I s chapadly dosahuje délky okolo 10 metrů, někdy však až 30 metrů a je velmi nebezpečná. V žahadlech je obsažen podobný typ jedu jako má kobra (kobratoxin).

Umí se natáčet po větru a díky své "plachtičce" udržovat kurz. Měchýřovka žije v teplých vodách Atlantiku, v Indickém oceánu i v Pacifiku a často jich ve skupině plují tisíce. V teplých letních měsících se vydává na sever k pólům. Několikrát byla poslední dobou pozorována ve Středomoří, zabíjela například u břehů Sardinie.

*Měchýřovka portugalská (*Physalia physalis*)*

- **Čtyřhranka smrtelná (*Chironex fleckeri*)**

Tato medúza s přezdívkou Mořská vosa má u břehů Austrálie na svědomí mnoho životů. Její čtverhranný klobouk měří jen několik málo centimetrů, ale z každého rohu vyrůstá 15 chapadel, která mohou dorůst až deseti metrů.

Na svých ramenou má čtyřhranka "háčky", které se zapíchnou do kůže. Účinnou látkou jsou kardiotoxiny, které vyvolávají prudkou bolest, křeče, dýchací potíže, rychlý růst tlaku a srdeční selhání. Udává se dokonce, že jed dospělého exempláře by vystačil na usmrcení až 60 dospělých lidí.

V období sucha žije v ústích řek mezi mangrovovými porosty a v období dešťů od října do května je vyplavována na pláže na severu Austrálie. Objevuje se i u Nové Guineje, Thajska, na severu Filipín a Vietnamu.

*Čtyřhranka smrtelná (*Chironex fleckeri*)*

- **Čtyřhranka Barnesova (*Carukia Barnesi*)**

Tato droboučká medúzka je známější jako medúza Irukandji. Kontakt s kůží se zprvu nezdá nebezpečný, ale jed (údajně stokrát silnější než jed kobry), začne působit zhruba za 30 minut a způsobuje potíže označované jako syndrom Irukandji. Projevují se jako nesnesitelné křeče po celém těle, bolesti zad, ledvin, pálení, zvracení, zvýšení krevního tlaku, bušení srdce a strach ze smrti. Symptomy přetrvávají několik desítek hodin až dní.

*Čtyřhranka Barnesova (*Carukia Barnesi*)*

Setkání s medúzou při jachtingu nebývá nebezpečné a nejedovaté druhy nás udiví svou krásou a elegancí. Pokud využijete uvedené rady a poskytnete při požahání rychlou pomoc, odnesete si většinou jen pořádné leknutí a drobné puchýřky, které se rychle zahojí. Přesto je samozřejmě na místě opatrnost a pokud míříte do oblasti s výskytem jedovatých druhů, vyplatí se dívat se kolem sebe a v případě vážnějšího zasažení vyhledat lékaře.